

Підводячі підсумки. можна дійти наступних висновків: для України більш притаманна громадська теорія місцевого самоврядування; муніципальна влада є окремою гілкою в системі публічної влади та стабілізує владу державну, шляхом вирішення істотного комплексу соціальних питань відповідної територіальної громади; розвиток та сила муніципальної влади в країні залежить від процесів децентралізації та повноважень, які надані суб'єктам місцевого самоврядування, які закріплюються у відповідних нормативних актах.

Список використаних джерел

1. Фрицький О. Ф. Конституційне право України від 2003р.
2. Муніципальне право України/за редакцією В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького.-К., 2001.
3. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз / Н.В. Камінська. – Київ., 2015.
4. Батанов О.В. Муніципальна влада в Україні проблеми теорії та практики / О.В. Батанов. – Київ., 2010.
5. Шаповал В. Сутність місцевого самоврядування / В. Шаповал // Право України. – 2002. -№3.
6. Борденюк В. Деякі аспекти співвідношення місцевого самоврядування, держави і громадянського суспільства в Україні / В. Борденюк // Право України. – 2001. -№12.
7. Орзіх М. Самоврядні території в системі державного устрою України / М. Орзіх // Місцеве та регіональне самоврядування України. – 1993. – Вип. 1-2.
8. Кравченко В.В. Форми участі неурядових структур у розвитку місцевого самоврядування / В.В. Кравченко // Актуальні проблеми виконання законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації» / За ред. В.В. Кравченка. – К., 2003.
9. Кравченко В. Концепція місцевого самоврядування в Європейській хартії місцевого самоврядування та в конституції України / В. Кравченко // Самостійність місцевих влад та розподіл повноважень між ними: організація місцевого самоврядування: Матеріали між нар. конф., м. Київ, 11-12 червня 2002р.
10. Баймуратов М. Публічна самоврядна (муніципальна) влада в Україні: методологічні підходи до визначення основних ознак / М. Баймуратов. //Публічне право №2. - 2011.
11. Мирошніченко Е.В. Местное самоуправление в России. Теория и практика / Е.В. Мирошніченко // Государство и право.-1993.-№6.

ГЕНЕЗА ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В 2000-2017 РР.

Шишовська О.О., юрист

***Анотація:** В статті розглядаються історико-правові проблеми розвитку законодавства про підприємства. Автор вважає політико-правову практику в Україні неефективною, апелює до зарубіжного досвіду.*

***Ключові слова:** підприємство, історія розвитку законодавства про підприємства.*

***Аннотація:** В статье рассматриваются историко-правовые проблемы развития законодательства о предприятиях. Автор считает политико-правовую практику в Украине неэффективной.*

***Ключевые слова:** предприятие, законодательство о предприятиях.*

***Abstract:** The article deals with the historical, legal problems of development of legislation on enterprises. The author believes political and legal practice in Ukraine ineffective, are appealing to the international experience.*

***Keywords:** enterprises, legislation on enterprises.*

Належні конституційні гарантії і можливість захистити свої права створюють міцну правову основу для функціонування підприємства і підприємництва у цілому в Україні[19]. В умовах лібералізації державного курсу в Україні продовжується нормотворча діяльність, спрямована на створення сприятливого клімату для діяльності підприємств. Відносини, що пов'язані з підприємництвом і підприємствами в Україні, регулюються спеціальними законами, до яких належать митне, валютне, фінансове, інвестиційне та інше законодавство, а також численним підзаконними актами, зокрема постановами Кабінету Міністрів України, указами Президента України тощо. Всі ці правові акти становлять цілісну систему законодавства, на основі якого провадиться діяльність підприємств в Україні[18].

Водночас розвиток підприємництва на основі ринкових відносин сприяв не лише структурним змінам в економіці держави, а й призвів до загострення конкурентних

відносин та спроб монополізації ринку. Подібні негативні тенденції потребували якнайшвидшого удосконалення профільного законодавства відповідно до тогочасних викликів. У зв'язку з цим 11 січня 2001 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про захист економічної конкуренції» [1], яким унормувала відносини органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю із суб'єктами господарювання, а також суб'єктів господарювання з іншими суб'єктами господарювання, із споживачами, іншими юридичними та фізичними особами у зв'язку з економічною конкуренцією.

Із метою уникнення різних тлумачень та подолання колізій, а також однакового застосування норм законодавства про захист економічної конкуренції, у тому числі законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, Антимонопольний комітет України (АМКУ) зобов'язувався надавати рекомендаційні роз'яснення з питань застосування цього законодавства. Разом із законами України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 р. [2], «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. [3] й інших законодавчих та підзаконних актів зазначений закон створив ряд запобіжних механізмів проти монополізації ринку та недобросовісних дій конкурентів.

Однак, залишається ще ряд проблем недостатньої ефективності антимонопольного законодавства, загострюється потреба законодавчого врегулювання антимонопольної політики держави. Так, уже тривалий час бізнесом висувається вимога про необхідність більш чіткого забезпечення інтересів суб'єктів господарювання, колегіальності та незалежності антимонопольного органу, прозорості рішень Антимонопольного комітету України та доцільності консультацій останнього з громадськими організаціями підприємців до ухвалення ключових рішень.

Крім того, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС передбачено врегулювання питання доступу до інформації Антимонопольного комітету України, підстав і порядку проведення останнім перевірок та вирішення спорів у зв'язку з їх проведенням тощо. Внесення відповідних змін до законодавства передбачено і Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленим Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII [4], Програмою діяльності Кабінету Міністрів України та іншими стратегічними документами. Характерно, що ухвалення окремих норм потребує внесення змін до Конституції України, а відповідні пропозиції уже напрацьовуються у рамках конституційної реформи.

Згідно із Конституцією України та новими тенденціями економічного розвитку було розроблено й 16 січня 2003 р. ухвалено Господарський кодекс України [5], в якому систематизовано розрізнені законодавчі акти, спрямовані на регулювання господарської діяльності з перших днів незалежності України. Передусім кодекс був покликаний забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, сприяти розвитку підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Фактично Господарським кодексом визначено основні засади господарювання в Україні і врегульовано економічні відносини, що виникають у процесі організації та здійснення договірної діяльності між суб'єктами господарювання, а також між такими суб'єктами та іншими учасниками відносин у даній сфері. При цьому згідно зі ст. 2 кодексу учасниками відносин у сфері господарювання визнані суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Спостерігається і певна новелізація розуміння законодавцем суті підприємництва. Підприємництвом згідно з кодексом є господарська діяльність, що здійснюється для

досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, а підприємцями визнаються суб'єкти підприємництва.

Варто відзначити, що доцільність ухвалення Господарського кодексу України й до сьогодні є предметом дискусій, оскільки чимало вчених відстоює позицію про наявність дублювання його норм з нормами Цивільного кодексу України та суперечливих положень Господарського кодексу України з іншим спеціалізованими законодавчими актами [6]. На початку червня 2008 р. уряд навіть виступив з ініціативою щодо скасування Господарського кодексу України [7]. Неодноразово про доцільність скасування кодексу заявляли і представники Міністерства юстиції України. Так, за словами міністра юстиції П. Петренка, дублювання в Господарському кодексі України норм інших законодавчих актів призвело до того, що наразі важко визначити який суд – спеціалізовані господарський або адміністративний чи загальний місцевий суд має розглядати позов [8].

Натомість інші вчені та представники бізнесу відстоюють необхідність подальшого існування Господарського кодексу України. Слід зауважити, що наявність дублювання певних положень Господарського кодексу України з іншими законодавчими актами були очевидними ще на стадії розроблення проекту і його ухвалення. Тож автори проекту Господарського кодексу України вже тоді намагалися розмежувати відносини у сфері господарювання з іншими видами відносин. Так, відповідно до частини першої ст. 4 не є предметом регулювання Господарського кодексу України: майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України; земельні, гірничі, лісові та водні відносини, відносини щодо використання й охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря; трудові відносини; фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів; адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання.

Крім того, згідно із Законом № 1702-VII від 14 жовтня 2014 р. частину першу статті 4 Господарського кодексу України було доповнено абзацом сьомим, відповідно до якої не є предметом регулювання цього Кодексу відносини за участю суб'єктів господарювання, що виникають у процесі виконання вимог законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

У цілому, незважаючи на дискусії, Господарський кодекс України залишається чинним правовим актом, існування якого схвалює й підтримує чимало представників бізнесу та вчених [9]. Тож єдиної думки щодо доцільності/недоцільності його існування й застосування досі немає.

Упорядкування системи державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців в Україні відбулося з ухваленням Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003 р. [10] (Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 26 листопада 2015 р. № 835-VIII [11] внесено зміни до чинного закону, у тому числі й змінено назву на Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»). Відповідно до ст. 3 дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, їхньої символіки (у випадках, передбачених законом), громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців. Згідно із законом створюється також Єдиний державний реєстр з метою

забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців.

Окремо слід відзначити проведену у державі роботу щодо удосконалення законодавчого забезпечення ліцензування господарської діяльності у відповідності до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 р. [12]. Законом, серед іншого, уточнено визначення базових понять, зокрема таких, як «ліцензія», «ліцензування», «безліцензійна діяльність», «здобувач ліцензії» та ін., визначено виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлено уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

Підтримка державою розвитку підприємництва і законодавче закріплення «правил гри» підприємців, у свою чергу, потребували захисту економічних інтересів держави, що полягали у налагодженні чітких, зрозумілих та ефективних фіскальних механізмів. Нагадаємо, що у свій час (25 червня 1991 р.) з цією метою було прийнято Закон України «Про систему оподаткування» [13] (втратив чинність у зв'язку з ухваленням Податкового кодексу України (ПКУ) від 2 грудня 2010 р. [14]). Ним було визначено принципи побудови системи оподаткування в Україні, податки і збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та до державних цільових фондів, а також права, обов'язки і відповідальність платників. Прикметно, що податкові відносини у перші роки незалежності регулювалося не лише законами України, а й декретами Кабінету Міністрів. Назвемо тут Декрет «Про місцеві податки і збори» від 20 травня 1993 р. [15.] (декрет втратив чинність у зв'язку з ухваленням Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р. [14]), який був спрямований на зміцнення бюджетів місцевого самоврядування, а платниками місцевих податків і зборів визнавалися як юридичні особи, так і громадяни, які отримували відповідні доходи (прибутки).

Разом із тим, як справедливо відзначила О. Мельникова, відсутність досвіду в створенні системи оподаткування, яка б відповідала умовам ринкової економіки, призвела до впровадження неефективної системи, що у багатьох аспектах перешкождала розвитку підприємницького класу і створенню ринкових відносин господарювання. У зв'язку з цим, в умовах формування ринкових відносин, необхідним був рішучий перехід до більш ефективних форм податкової політики [16]. Схожої точки зору дотримувалося багато вчених та фахівців-практиків, які виступали за кодифікацію податкового законодавства та його удосконалення з урахуванням ринкових механізмів. У таких умовах тривала робота над підготовкою Податкового кодексу України, який було ухвалено 2 грудня 2010 р. [14]. Ним, зокрема, встановлено вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження й обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Дослідження особливостей правового регулювання суспільних відносин у сфері підприємницької діяльності, а також самого господарського законодавства, що регулює діяльність підприємств і підприємництво в Україні, дає підстави стверджувати про наявність потреби його подальшого удосконалення. Це пов'язано не тільки із недосконалістю та нестабільністю вітчизняного законодавства, а й домінуванням політичних та політико-економічних, а часом і кланово-олігархічних інтересів при прийнятті нормативних правових актів; збереженням тенденцій переважання адміністративних методів правового регулювання соціально-економічних відносин; неспроможністю держави виробити економіко-правові механізми регулювання макроекономічних процесів та раціонального поєднання функціонування великого бізнесу і малих та середніх підприємств, [17, с. 15; 18].

Список використаних джерел

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 12. Ст. 64.
2. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 50. Ст. 472.
3. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36. Ст. 164.
4. План законодавчого забезпечення реформ в Україні: Схвалений Постановою Верховної Ради України від 04.06.2015 р. № 509-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 31. Ст. 297.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 15.12.2017).
6. Скасування Господарського кодексу: дискусії тривають. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/events/skasuvannya-gospodarskogo-kodeksu-diskusiyi-trivayut.html> (дата звернення: 15.12.2017).
7. Щодо доцільності скасування Господарського кодексу України. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120758> (дата звернення: 15.12.2017).
8. Закірова С. Чергова спроба ліквідації Господарського кодексу в Україні. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2124:chergova-sproba-likvidatsiji-gospodarskogo-kodeksu-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 15.12.2017).
9. Писарев О. За що науковці критикують ініціативу щодо скасування ГК і чому наполягають на його перейменуванні. URL: http://zib.com.ua/ua/122874-za_scho_naukovci_kritikuyut_inicijativu_schodo_skasuvannya_go.html (дата звернення: 15.12.2017).
10. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.
11. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 26.11.2015 р. № 835-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 2. Ст. 17.
12. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19 (дата звернення: 15.12.2017).
13. Про систему оподаткування: Закон України від 25.06.1991 р. № 1251-XII. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12 (дата звернення: 15.12.2017).
14. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
15. Про місцеві податки і збори: Декрет Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 р. № 56-93. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 30. Ст. 336.
16. Мельникова О. П. Вплив оподаткування на розвиток підприємництва в трансформаційній економіці: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.01.01. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2005. 20 с.
17. Саврас І. З. Велике підприємництво в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.01.01. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2003. 20 с.
18. Шишовська О., Генеза законодавчого забезпечення діяльності підприємств в Україні в 1990-2000 рр./Шишовська О./ Соціологія права. Науково-практичний журнал/ Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2017. - № 1-2(20-21). – С. 110-117.
19. Шишовська О.О. Питання співвідношення понять «підприємництво», «фірма», «бізнес», «компанія» та «організація» в соціолого-правовому та економічному аспекті / О.О. Шишовська // Соціологія права. Науково-практичний журнал/ Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – Київ, 2016. – № 4 (19) – С. 192-200.

УДК 342.9

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

Удод М.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса; Пирогов В.С., здобувач вищої освіти юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса

M. Udod, V. Pyrogov. ON THE ISSUE OF DETERMINING THE CRITERIA OF JURISDICTION OF ADMINISTRATIVE COURTS FOR REVIEW OF PUBLIC-LAW DISPUTES / VASYL` STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSIT

Анотація: Статтю присвячено дослідженню актуальних проблем встановлення критеріїв юрисдикції адміністративних судів щодо розгляду спорів, що виникають у сфері публічно-владної управлінської діяльності. Визначено юридичний зміст критеріїв віднесення спору до компетенції